

OKULDA DEPREMİN NEDEN OLDUĞU KRİZİN YÖNETİMİ (Bir Ön Araştırma Çalışması)

¹Ayşen BAKİOĞLU - ²Canan SAVAS

¹M.Ü. A.E.F. Eğitim Bilimleri Bölümü, Doç. Dr.

²Kimya Öğretmeni

Abstract: Turkey has had two large scale earthquakes in 17 th August and 12th November in 1999. 17 thousands people dead, some 250 000 remained as homeless, declared officially. Crisis due to the earthquakes had been administered with difficulty, because of lack of experience, knowledge and skills. In order to save our children's life, crisis management for total education sysem and at school should be examined. This study provides some theoretical findings for crisis management at schools in order to help educational administrators, school principals and teachers to find out what to do before, in and after earthquake to help children and youngsters. Additionally the influence of earthquake on teachers were scrutinised with observation and with group interview methods, have taken place as a pilot study and some suggestions have been produced.

I. GİRİŞ

Ülkemizde büyük can, mal kaybına ve derin üzüntüye yol açan 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 depremleri, toplumda olduğu kadar okullarımızda da büyük bir krize neden olmuştur. Okullar verilen aranın ardından öğretime ilk başladıkları günde yeni bir artçı deprem paniği ile belirsiz bir tarihe dek kapanmış, öğretmenler durumla başa çıkabilmeleri için deprem anında yapılması gerekenler konusunda eğitim almış ve bunları öğrencilerine iletmıştır. Eğitim camiasından verilen pek çok öğretmen, öğrenci, yönetici kaybının acıları yüreklerde, hüznü ve belirsiz deprem paniği halen devam etmektedir. Dünyada ve ülkemizin değişik bölgelerinde, sürekli olarak büyüklü küçüklü pek çok sarsıntı yaşanmaktadır. Özellikle Marmara bölgesinde büyük ölçekli bir depremin meydana gelebileceği hem yerli hem yabancı bilim adamlarınca belirtilmektedir. Süregelen deprem nedenli kriz beklentisi ve gerçekleşmesi halinde bunun okullarımızda en akılcı şekilde atlatılmasında öğretmenlerin yanında, okul yöneticilerinin ve yardımcılarının etkisi büyüktür. Bu durum; okulda depreme dayalı krizin yönetimini gündeme getirmektedir.

Türkiye, son yüzyıl içinde 30'un üzerinde büyük deprem yaşamıştır. 27 Haziran 1998'de Adana'da, 6.3 şiddetinde bir deprem gerçekleşmiştir. Adana depreminin

üzerinden 14 ay geçmeden meydana gelen yeni facia, kısır döngüyü yeniden yaşatmıştır. [1]. Adana depreminden sonra 17 Ağustos 1999 depremi Türk halkının nesiller boyu unutamayacağı ve dünyanın "yüzyılın felaketi" olarak adlandırıldığı bir doğal afet olarak tarihe geçmiştir. Sadece saniyeler süren ancak hem maddi hem de manevi olarak etkilerini ortadan kaldıranın uzun yıllar aldığı ve hatta bazen imkansız olduğu doğal afetlerin önceden bilinebilmesi şu anki bilgilerimizle mümkün olamamakla birlikte, ancak bu tür doğal afetlerin yaratmış olduğu tahribatların büyüklüğü, onarımı ve önlenebilirliği sistematik çalışma ve düzenli kontrollerle en aza indirgenebilmektedir. Deprem gibi doğal afetlerde 'kaçınılmaz oluşun' yarattığı sorunları asgariye indirmenin yolu ise doğal afetin yaratmış olduğu krizin yönetiminde akılcı ve tutarlı davranmak olarak görünmektedir.

II. OKULDA KRİZ

Kriz, stres, panik, güçlük, felaket, olası tehlike, amaca ulaşmayı engelleyen olgular gibi farklı açılımlarla izah edilmektedir. Genel olarak bakıldığında, tehlikeli bir zaman diliminin sözkonusu olması ile açıklanabilecek kriz, nükleer tehlike, kaza, fabrikalardaki facialar ve benzeri olaylarla ilişkili olarak tanımlanmaktadır [2]. En basit tanımıyla "Kriz" beklenmeyen ve ortaya çıktığı zaman varolan düzeni bozan, yıkıcı özelliği olan olgulardır [3]. Ansiklopedik olarak ise; kriz; tehlike veya belirsizlik noktası, hasta bir organizmanın eski biçimde varlığını sürdürememesi veya yeni bir yaşama imkanı elde edebileceği değişiklikleri yapmak zorunda olduğu zaman dilimi, ekonomik bunalım, yangın, sel, deprem, can ve mal kaybı vb. gibi süreç içerisinde büyümenin kesintiye uğradığı nokta olarak tanımlanmaktadır [4].

Krizler temel olarak iki gruba ayrılabilir: Olması beklenebilecek krizler. Nükleer santraller, kimya laboratuvarları gibi sürekli tehlike içinde bulunan sektörlerin karşılaştığı krizler ve önceden tahmin edilemeyen krizler, doğal afetler (deprem , sel baskını ..)vb gibi. Temelde hangi guruba girerse girsin tüm krizlerin ortak özellikleri . oluştukları andan itibaren sorunun çözümü için çok az süre

kalmış olması ve bu süre içerisinde etkili bir şekilde pek çok işin organize edilmesi zorunluluğudur. Bu da etkili “Kriz Yönetimi” anlamına gelmektedir [3].

Everett’e göre, özellikle kaza, cinayet, intihar gibi nedenlerden kaynaklanan ölüm olaylarının ve doğal afetlerin yarattığı olayların okul üzerindeki etkisi daha da kötüleşebilir. Bu nedenle her okulun bir “Kriz Yönetimi” ya da “Kriz Müdahale Planı”nın olması gerekir [5].

Okulda kriz, bireysel müdahale gerektiren krizler, toplu müdahaleyi gerektiren krizler olarak iki ayrı gruba ayrılarak incelenebilir. Fairechild ‘a göre ergen hamileliği , ana-babanın boşanması , sosyal rol ya da ortamın değişmesi daha çok bireysel müdahaleyi gerektiren durumlar olarak nitelendirilebilir (5). Öğrenciler, öğretmenler ve velilerin önemli bir bölümünü etkileyebilecek nitelikte ve bireysel müdahalenin yanı sıra toplu müdahaleyi de gerektiren kriz durumlarına ise, bir öğrenci, öğretmen, yerel ya da milli liderin ölümü, bulaşıcı hastalıklar, şiddet olayları, doğal ve çevresel felaketler, okulun içinde bulunduğu bölgeyi etkileyen sosyal ve ekonomik değişiklikler örnek olarak verilebilir. Uyuşturucu kullanımı, cinsel taciz gibi bireysel kriz durumlarının yanı sıra yalnızca bireysel değil toplumsal krize yol açan olgular da vardır ki doğal afetler bu tip krizlere örnek olarak gösterilebilirler.

Özbakır’a [6] göre, genel olarak bakıldığında Kriz Yönetiminin olması gereken özellikler şöyle sıralanabilir:

1. Kriz Yönetimi” birden çok safhadan oluşan karmaşık bir süreçtir.
2. “Kriz Yönetimi “ örgütün krize karşı hazırlıklı olmasını sağlar.
3. “Kriz Yönetiminin ilkeleri” , stratejik yönetimin ilkeleriyle benzerdir.
4. “Kriz Yönetimi” yönetimin özel bir türüdür.
5. “Kriz Yönetimi “ örgütün varlığını sürdürmesini tehlikeye sokabilecek veya olanaksız kılacak nitelikteki olaylarla ilgilidir.
6. “Kriz Yönetimi” krizin en az kayıp ve zararlarla atlatılmasını sağlar.
7. “Kriz Yönetimi” örgüte bir takım ek maliyetler getirir.

Ülkemizde “ Afet Yönetimi” yle ilgili uygulanmakta olan bir yönetmelik vardır. Örneğin” Afet Yönetmeliği” Bölüm 1.1 şöyle demektedir

“7269 sayılı kanunun 1051 sayılı kanunla değiştirilen ikinci maddesine göre saptanan ve duyurulan afet bölgelerinde yeniden yapılacak , değiştirilecek , büyütülecek , onarılacak ya da güçlendirilecek resmi ve özel tüm binaların ve bina türü yapıların bağlı olacağı teknik koşullar , 7269 sayılı kanunun 1051 sayılı kanunla değiştirilen üçüncü

maddesine göre Yönetmelikteki ilkelere uyularak yerine getirilir.” [7]

Ancak bu yönetmelik yönetimin nasıl çalışması gerektiğinden çok afet bölgelerinde yapılacak yapıların tekniğiyle ilgilidir. Genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, 17 Ağustos depremi “Kriz Yönetimi” ‘ni bilmediğimizi göstermiştir ve acı da olsa bu felaketten pek çok dersler aldık.

Bu çalışmada yukarıda belirtilen kriz durumlarından “doğal afetlerden depremin yarattığı kriz” üzerinde durulmuştur. Genel olarak bakıldığında okullarda kriz durumlarından önce, kriz sırasında ve kriz sonrasında yapılması gerekenler vardır. Bunlar genel olarak ,

- Krize Hazırlık
- Krize Müdahale
- Kriz Sonrası Değerlendirmelerdir.

Stevenson’a göre olası bir kriz durumuna hazırlık çalışmalarının ilk basamağı bir *KRİZ KURULU’NUN* oluşturulmasıdır. Bu kurul okul müdürü ya da yardımcılarından birisinin koordinatörlüğünde, okul rehber öğretmeni, öğretmen temsilcileri ve veli temsilcilerinden oluşturulabilir [5].

Everett’e göre, kurulun başlıca sorumlulukları aşağıdaki biçimde özetlenebilir [5]:

1- Kriz müdahale planının hazırlanması ve geliştirilmesi:

Söz konusu planda : bir kriz ortaya çıktığında atılacak adımlar , her üyenin görevleri

(isim isim belirlenmesi kriz anında karışıklık yaşanmasını önleyecektir.) , kriz iletişim ve yönetim merkezleri ile psikolojik danışma yardımı verilecek mekanların nereler olacağı gibi unsurlar yer alır. Okulların mimari planları elde bulundurulmalı ve gerektiğinde kurtarma ekiplerine verilmelidir. Sınıfların yeri ve herbiri içindeki insan sayısı, krokileri bilinmelidir. Fay hatlarının hangi okulların altlarından geçtiği bilinmelidir.

2- Bir kriz durumunda yararlanılabilecek kişi ve kurumlarla ilişki ve işbirliğinin sağlanması kendileride dahil tüm okul personeline, velilere ve öğrencilere yönelik eğitim çalışmalarının düzenlenmesi: Söz konusu eğitim , kriz durumlarında uyulması gereken kurallar, kriz belirtileri ya da kriz önlemeye yönelik etkinlikleri içerebilir. Ölüm durumlarında olduğu gibi bazı krizlerin önlenmesi mümkün olmayabilir; ancak gelişimsel rehberlik , grup rehberliği , ana baba eğitimi gibi etkinlikler kriz sonrası yaşanabilecek olumsuzlukları en aza indirecektir. Öğrencilerin deprem anında yapması gerekenler şekil ve yazı ile basit bir biçimde duvarlara asılmalı, broşürler öğrencilere dağıtılmalı.

Kriz belirtileri ortaya çıktıktan ya da kriz haberi alındıktan sonra atılacak adınlar ve bunlarla ilgili dikkat edilmesi gereken hususlar aşağıda belirtilmiştir. [5]:

1-Koordinatör kriz kurulunu toplantıya çağırır

Krizin niteliği , alınacak tedbirler ve üyelerin görevleri kısaca gözden geçirilir. Kurul üyeleri görevlerine başlarlar.

2-Millî eğitim müdürlüğü krizin boyutundan haberdar edilir.

3-Öğretmenler krizin boyutundan haberdar edilir.

Kriz yaratan olay okul saatleri dışında meydana geldiyse, tüm öğretmenler telefon zinciriyle ertesi gün derslerin başlama saatinden önce toplantıya çağırılmalıdır. Bu toplantıda olayla ilgili doğruluğu kesinleşmiş tüm bilgiler, alınan ve alınmakta olan tedbirler, öğretmenlerin krizin atlatılmasında oynayacakları roller ve görevleri onlara aktarılır. Bu tür bilgilerin okul rehber öğretmeni tarafından önceden hazırlanarak yazılı halde öğretmenlere sağlanması gerekir. Bu bilgilerin okul rehber öğretmeni tarafından önceden hazırlanarak yazılı halde öğretmenlere sunulması zamandan tasarruf edilmesi bakımından yararlı olacaktır.

Öğretmenlere hangi durumda, kimlerden nasıl yardım alacakları konusunda bilgi verilmelidir.

4-İlgili sağlık birimi ile temasa geçerek, sağlık personeli ve ambulans ve gerekiyorsa semt karakolu ile temasa geçerek güvenlik gücü sağlanır.

Krizin büyüklüğüne göre çevre okullardan ya da rehberlik araştırma merkezinden bir grup rehber öğretmenin kriz süresince, krizin yaşandığı okulda görevlendirilmesi de yararlı olacaktır.

5-Öğrenciler krizden haberdar edilir.

Öğrencilere verilecek bilgi; olayla ilgili doğruluğu kesinleşmemiş olgular, okul ya da başkaları tarafından olayla ilgili nelerin yapıldığı ya da yapılmakta olduğu, olaya karşı kendilerinde ya da arkadaşlarında görülebilecek değişik tepkiler ve herhangi bir sağlık ya da psikolojik danışma yardımı almak istediklerinde kime nasıl ulaşabileceklerine ilişkin unsurları içermelidir.

III. ÖN ARAŞTIRMA

Özel Darüşşafaka Lisesi hayır amaçlı çalışan, ilke olarak yardıma muhtaç ve babasız çocukların eğitimini benimsemiş, kendi kendini yönetebilen yatılı bir okuldur. 17 Ağustos depreminin ardından babasını yitirmiş 48 çocuk okul bünyesine alınmıştır. Bu durumdaki öğrencilerin öğretmenlerinden 30 una uygulanan gözlem ve yapılanmamış mülakata dayalı bir ön araştırma çalışmasında şu sorulara cevap aranmıştır:

• Deprem sonrasında hayatınızda önemli bir değişiklik oldu mu?

• Deprem sonrası okul ortamına uyumda zorlukla karşılaştınız mı?

• Kendinizi psikolojik olarak nasıl hissetmektedirsiniz?

• Yaşadığımız ortamı değiştirmeyi düşündünüz mü?

• Öğrenciler okul ortamında depremden kaynaklanan sıkıntılar yaşamakta mıdır?

Gözlem ve mülakatların incelenmesi sonucunda aşağıdaki noktalar ön plana çıkmıştır:

✓ Tüm öğretmenler genel olarak güvenlik sorunu yaşamaktadırlar ve bu sorun okuldan çok kendi ev ortamları ile doğrudan ilgilidir. Evde bıraktıkları çocuklarının onlar evde olmadığı zaman depreme yakalanma riski, okul ortamında pek çok öğrencinin sorumluluğu, İstanbul'un pek çok semtinin deprem için risk bölgesi olduğu düşünceleri onları yaşadıkları ortamı değiştirme konusunda yeni kararlar alma aşamasına getirmiş durumdadır. Pek çoğu İstanbul'u terk etmeyi düşünmektedirler.

✓ Deprem sonrası öğretmenlerin pek çoğunun hayata bakış açısı değişme göstermiştir. Öğretmenler genelde hayatın anlamsızlığını vurgulamakta ve zaman zaman kaderci ifadelerde bulunmaktadırlar. Örneğin, "tedbir alınsa da kader da varsa olur" gibi ifadeler kullanılmaktadırlar.

✓ Okulun ilk günü yaşanan artçı deprem öğretmenleri olumsuz etkilemiş , pek çoğu uyum güçlüğü yaşamaya başlamıştır. Bu durum öğretmenlerce de vurgulanmıştır.

✓ Öğretmenlerin pek çoğu duygusal olarak kendilerini iyi hissetmediklerini söylemiştir. Karamsarlık , isteksizlik , sıkıntı , bunalım , duygusal travma gibi kelimeler mülakat sırasında pek çoğu tarafından sıklıkla kullanılmıştır. Büyük bir çoğu da psikolojik desteğe ihtiyacı olduğunu kabul etmektedir.

✓ Okuldaki öğrencilerin derslerde zaman zaman gereksiz hırçınlıklarda buldukları , ders saatlerinin fazla olduğu , ümitsizlik , dikkatsizlik ve ilgi azlığı gösterdikleri öğretmenlerin gözlemleri arasındadır. Öğrencilerin pek çoğu geceleri uyuyamamaktan şikayetçidirler.

Bütün bu sonuçlar böylesi bir felaketten sonra doğal olarak algılanmalı , hem öğretmen hem de öğrenciler psikolojik yardım almalı ve rahatlatıcı ortamlarda bulunmaya özen göstermelidirler.

Öğretmenlerin yukarıda özetlenen durumu, kriz yönetiminin öğretmen eğitimi boyutunun ihmal edilmemesi gerektiğini göstermektedir. Okul yönetimi,

öğrencilere moral ve eğitim vermek görevinde olan öğretmenlerin ruh sağlığını ve eğitimini göz ardı etmemek zorundadır.

IV. ÖĞRETMENLERE ÖNERİLER

“Yaşamımızda kontrol edemediğimiz ya da önceden kestiremediğimiz olayların var olduğunu anlamak ve kabul etmek çocuklar için oldukça güçtür. En kötüsü de biz yetişkinlerin bir felaketi etkisiz hale getiremiyor, tekrar başımıza gelmesini önleyemiyor ve çaresiz kalıyor olmamızdır.” [8]

Deprem, diğer pek çok doğal felaket gibi ani olması ve yarattığı sonuçlar açısından psikolojik anlamda bir *travma* olarak kabul edilmektedir. Bireyin varlığını tehdit ve tüm yaşamını alt üst eden, ani olarak ortaya çıkan ve korku veren her yaşantı travma olarak tanımlanmaktadır [8].

Travma sonrası stres tepkileri genel olarak üç grupta ele alınır:

1- Depremle ilgili sahneler tekrar tekrar yaşanır

2- Depremi hatırlatan yerlerden, insanlardan ve diğer ipuçlarından kaçınma çabası vardır.

3- Beden, tehlike hala devam ediyormuş gibi fiziksel tepkiler verir.

Marmara depreminde pek çok çocuk ve ergen hem depremi hem de kaybı birlikte yaşamıştır. Böylesine ani ve travma tik bir kayıp yaşayan gençlerin, yas tepkileriyle baş etmeleri daha zordur. Okul ortamında öğretmen bazen çocukların yas tepkilerinin farklılaştığını görür. Stres tepkilerinin yanı sıra çocuk ve ergenin ruh sağlığını tehlikeye atan diğer bir durumda *depresyon* riskidir [8].

Bu türden önemli travmatik olaylardan sonra toplumun yaralarının sarılmasında öğretmenlerin ve okulun rolü çok büyüktür. Okul yönetimine ve okul yönetiminin bir parçası olarak öğretmenlere bu konuda büyük sorumluluklar düşmektedir [8].

Öğretmene düşen sorumluluklardan bazıları ve bunlara dayalı öneriler kısaca şöyle özetlenebilir:

• Öğretmen diğer öğretmen arkadaşlarıyla konuşarak, onlardan destek alarak duruma kendini hazırlamalıdır.

• Fiziksel açıdan öğretmenin kendisine iyi bakması iyi hissetmesini sağlama açısından önemlidir.

• Eğitime başlamadan önce çocukları yaşadıklarıyla ilgili olarak konuşurmak, yazdırmak ve çizdirmek gerekir.

• Öğrencileri medyadan uzak tutmak gerekir.

• Ders saatlerini kısa tutmak, yavaş ilerlemek, daha az ev ödevi vermek gerekir.

• Çocukların günlük yaşantılarıyla ilgili sohbet etmek gerekir.

• Öğrencilere yaşadıklarının geçici olduğunu ve her şeyin yoluna gireceğini sık sık hatırlatmak gerekir.

• Psikolojik desteğe ihtiyacı olan aileleri ve çocukları saptamaya çalışmalıdır.

• Bayramları ve doğum günü kutlamalarını arkadaşlık, ve birlik-beraberlik duygularının pekişmesi için kullanmalıdır.

• Okul ortamını aileleri bir araya getirmek için kullanmak gerekir.

• Geçmişte bağlantı kurarak onların süreklilik ve aynılık duygusunu görmelerini sağlamak gerekir.

• Öğrencilerle, depremi hatırlatan uyaranlar ve bunlara verilen tepkiler tartışılabilir.

V. EĞİTİM VE OKUL YÖNETİMİNE ÖNERİLER

Depremin getirdiklerini iyi irdelemek ve ardından harekete geçmek gerekmektedir ve bunun için eğitim ve okul yöneticisine pek çok görev düşmektedir. Aşağıda bazı öneriler yer almaktadır:

1. Okul müdürü okulda “Deprem Kriz Kurulu” nu oluşturmalı ve bu kurulu acil durumlarda koordinasyonu sağlama, tedbir alma ve krize müdahale planlarının yapılmasında görevlendirmelidir. “Deprem Kriz Kurulu” kendi içinde bir sözcü belirlemeli ve duyurular bu sözcü tarafından, tek ağızdan yapılmalıdır. Bu durum, farklı kişilerce yapılacak açıklamaların yaratacağı spekülasyonları engelleyecektir. Okul yöneticisi kriz durumunda akılcı ve tutarlı politikalar izlemelidir. Aksi halde krizden çıkmak yerine krizi kaosa dönüştürebilir.

2. Okul yöneticisi depremin yarattığı kriz oluştuğunda ilk anda, depremin yolaçtığı maddi manevi yıkımdan sorumlu arama yoluna gittiği takdirde sadece zaman kaybına neden olmanın ötesinde kriz geçtikten ve yaralar sarıldıktan sonra kalıcı kişisel huzursuzluklara neden olmaktadır. Depremin ardından yıkım olmamışsa, okul yöneticisi öncelikli olarak okul binasının fiziki şartlarının gözden geçirilmesi için uzman bir heyete okul binasını inceletmeli ve sağlığını onaylatmalıdır. Bayındırlık ve İskan Bakanlığının onayı alındıktan sonra bu durumu kanıtlayan belge okulun muhtelif yerlerine asılarak okul personeli, öğrenci ve veliler bu konuda bilgilendirilmelidirler.

3. Okul yöneticisi, kriz durumlarında açık ve dürüst olmalı, en kötü durumu düşünebilmeli, iletişim sırasında okulun hedeflerini dikkate almalı, uzun vadeli hedefleri gözden uzak tutmamalıdır. Çocuğu hayata hazırlamak eğitimin ana hedefi olduğuna göre, okulun,

böyle büyük felaket anında dahi hayata uyum sağlamanın yolunun göstericisi olması gerekmektedir. Velilere, çocuklarını deprem anında, sonrasında, korunma, hayatta kalma, ilkyardım, başvurulacak yerler konusunda devletin bu konu ile görevli diğer birimleri ile koordineli olarak bilgi verici kısa, öz konuşmalar ile veya evlere, çocuklar ile haber mektupları göndererek topluca bilgilendirmeler yapılmalıdır.

4. Kriz yönetimi okulun kriz durumu ile ilgili belirlenmiş politikaları doğrultusunda şekillenmelidir. Okulda depreme dayalı krizin önlenmesi için tüm personel elinden geleni yapmalıdır. ancak bu oluştuğunda çabaların uyumlu olması için ekip çalışması ve ekip liderinin yeri çok önemlidir. Okul yöneticisi, iletişim kanallarını açık tutmalı, halk arasında yayılan söylentileri aslına araştırarak doğru bilgilendirmeler yapmalı. Bunun için askeri, sivil koruma, kurtarma ve insani yardım konusunda çalışan kuruluşlar ile işbirliği yapacak beceriye sahip olmalıdır. Deprem konusunda bilgilendirmenin ardından olası bir depremde okulda neler yapılacağı, nasıl davranılması gerektiği konusunda öğretmen ve öğrenciler bilgilendirilmelidir. Bu nedenle okulun yerleşim planının şematik olarak kullanılması uygun olacaktır. Zaman zaman tatbikatlar yapıp eğitimin yeterliliği konusunda görsel sonuçlar alınmalıdır. Ardından durum değerlendirilmesi yapılarak gerekiyorsa düzenlemelere gidilmelidir. Okullar acil durumlara karşı gerekli ekipmanlarla (yangın-duman-gaz-alarm sistemleri) donatılmalıdır. Acil durumların yalnızca depremlerden ibaret olmadığı ve acil durum karşısında nelerin, ne zaman ve nasıl yapılması gerektiğini doğru olarak öğretilmelidir. [9]. Özellikle öğretmen ve öğrenciler felaketler sırasında neler yapmaları gerektiği konusunda okulun fiziki şartları da göz önüne alınarak hazırlanmaya gitmelidirler.

5. Aileleri deprem anında alınabilecek önlemler konusunda okul bahçesi veya açık bir alanda toplayarak ilgili kişinin başkanlığında eğitebilmek gibi organizasyon ve iletişim becerilerini göstermelidir. Bu doğrultuda kriz yönetimi, krizin uyarı sinyallerinin belirlenmesi, depremden korunma ve depremin etkilerini en aza indirme, kayı önleme mekanizmalarının kurulması, krize neden olan depremin olabildiğince kontrol altına alınarak zararın sınırlandırılması gerekmektedir. Okul açıldı ve dersler tüm kayıplara rağmen devam ediyorsa, öğrenci ve öğretmende pek çok psikolojik etkilenmeler olacağı açıktır. Örneğin, öğrenciler 45 dakikalık dersleri yeni bir deprem endişesi nedeni ile çok uzun bulup dikkat kaybı olabilir. Bu durumda dersleri, daha kısaltıp, tenefüsler uzatılmak yoluna gidilebilir ve hava müsait olduğunda dersler bahçede yapılabilir veya dersler, müzik, beden eğitimi, resim, el işi vb gibi gerginliği atmaya ve kendi endişelerini sanatla dışa vurarak kendini ifade etmelerine izin verilebilir. Bunu düzenleyecek olan birim okulun yönetimidir. Programın koşullara uydurulması bu şekilde sağlanabilir. Tersine müfredatı deprem öncesi şekli ile uygulamaya kalkarsak depremde yaşamak gibi fırsat

eğitimi terketmiş ve ezberin getirdiği monotonluk, düşünmeden yoksunluk, krizi ve insan üzerindeki etkilerini hiçe saymış oluruz. Okul yöneticisi bu esnekliği göstermeli ve programı duruma uyarlama bakımından, bakanlıktan yönlendirme ve izin üniversiteden bilgi almalıdır. Deprem kuşağında yer alan bir ülkenin Milli Eğitim Bakanlığı hiç şüphesiz acilen deprem ve sosyal yardımlaşma derslerini okul müfredat programlarına yerleştirmelidir. Eğitim okulda değil aileden başlamalı, okulda devam etmelidir. [9]

6. Depremin yarattığı travmanın öğrenci ve öğretmenler üzerinde yarattığı bunalım düzgün koordine edilen rehberlik servisi tarafından yapılabilir. Bu nedenle okul yönetimi rehberlik servisini bu konuda görevlendirmelidir. Okul yöneticisi öğrenci ve öğretmenlerin depremin yarattığı psikolojik etkilerini silmede yardımcı olacak geziler, eğlence amaçlı toplantılar koordine edebilir.

7. Okul binalarının kaç şiddetindeki bir depremde yıkılabileceğinin etüdü hazırlık aşamasında yapılmalıdır. Depremde bina ve insan olarak tahmini kayıpları ortaya koyabilecek bilgisayar programı üretilmelidir. Deprem sonrasında ortaya çıkabilecek problemleri gidermekte bu programlar işe yarayabilir.

8. Hangi okulların fay hatlarının üzerinde kurulmuş olduğunun belirlenmesi ve bunların öncelikle ele alınması gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı okul binalarının nasıl güçlü bir depreme dayanıklı hale getirilebileceği konusunda İl Millî Eğitim Müdürlüğü ve uzman birimlerle düşünce alışverişinde bulunarak, bina güçlendirme işini ana öncelikli konuların başına yerleştirmelidir.

9. Okulun denge durumuna dönmesi, yaşanan depremden ders çıkarılması ve değerlendirme yapılması aşamalarından geçerek oluşturulabilir. Bu doğrultuda, okul ve eğitim yöneticileri kriz yönetimi konusunda bir kısmına yukarıda değinilen hizmetiçi eğitim kursları almalıdırlar. Kriz Kurulu, kriz atlatıldıktan sonra durum değerlendirmeleri yaparak, varsa eksikleri saptamalı ve tedbir için yeni politikalar oluşturmaya çalışmalıdır. Okul yöneticisi okuldaki personele karşı öfkeli ve sert bir tavırla yaklaşmak yerine ılımlı olmaya çalışmalı, gerekiyorsa psikolojik destek almaktan çekinmemelidir. Krizden başarıyla çıkılmışsa; bunda emeği olan kişiler ödüllendirilmeli ve teşvik edilmelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] **Hürriyet Gazetesi**, "Adana Depremi Ders Olmadı", 22 Ağustos 1999.
- [2] Kaufman, J.B. , Kesner I.F., Hazen, T.L., "The Myth of Full Disclosure: A Look at Organizational Communications During Crisis", **Business Horizons**, V. 37, No. 4, Temmuz, Ağustos, 1994, ss.29-30.

- [3] Özer, Y., “Kriz Yönetimi”, **Hürriyet Gazetesi**, İnsan Kaynakları, 29 Ağustos, 1999.
- [4] Akyüz, M. ve Ertel, N., **Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü**, Dünya Yay, İstanbul, 1990.
- [5] Erkan, S. , **Krize Müdahale Planı, Eğitim Yönetimi Dergisi**, Yıl:2, Sayı:4, 1996, ss.547-554.
- [6] Özbakır, G.A, “İşletmelerde Kriz Yönetimi ve Uygulamadan Bir Örnek”, **M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yük. Lis. Tezi**. İstanbul, 1999.
- [7] -----, **Afet Yönetmeliği, Bölüm 1: Yönetmeliğin Kapsamı**, 1999.
- [8] -----, www.psikolog.org.tr. Türk Psikologlar Derneği.1999.
- [9] -----, “Siz Eğitim Dediniz”, **Hürriyet Gazetesi**, 24 Ekim1999.